

wonen zou, en dat de Vader door het bloed des Kruises alle dingen tot zich zelve verzoenen zoude, hetzij de dingen die op aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn.

Hoe ge de Verzoening ook opvat, ze vindt haar eerste en rijkste motief altoos weer in den Christus.

Er is in den Heilige vanzelf altoos de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Nooit en nimmer kunt of moogt ge u den Vader denken, als zelf 't al scheppende, reddende en verzoenende. In den Vader ligt altoos het alles beheerschende uitgangspunt, maar uit den Vader buigt het zich over naar den Zoon, en nu is het door den Zoon, of wilt ge door het Woord, dat de bezieling en de leiding in de Schepping uitgaat.

Niet eerst na afloop van de Schepping treedt deze geheel eenige actie van den Zoon in. Het is al in den Zoon samengevat, eer er nog iets door de Schepping tot aanzijn komt. Dit hangt niet af van een gekozen tijdstip, maar dit rusten in den Zoon van al wat straks naar buiten zou uitkomen en aanzijn zou erlangen, kent begin noch aanvang, maar wordt gedragen door den stroom der eeuwigheid. Van een enge zelfbeperking in de macht van het Woord, die van eeuwigheid in den Zoon was, kan geen oogenblik sprake komen. Straks zal al wat in het eeuwige Woord school en verborgen was, in de realiteit naar buiten treden, naar zijn Goddelijk bestaan heeft het eeuwige Woord van meet af, uit den Vader zeeft zeker, maar dan toch altoos in dien zin, dat 't in den Zoon van meet af, en dat moet derhalve zijn voor eeuwig, geschilderd heeft.

Ook toen er nog geen wereld naar buiten was getreden, en al wat eens komen zou, nog geheel wegschoot in God Drieëenig, was het niet in den Vader, noch in den Heiligen Geest, maar eeniglijk in den Zoon dat al de rijkdom van wat de Schepping eens worden zou, lag samengevat. Men mag niet zeggen, dat de zichtbare wereld haar aanzijn van alle eeuwigheid af bezeten heeft. Tijd en eeuwigheid waren niet ineen gevloeid. De Schrift zegt 't zoo duidelijk: 'In den beginne schiep God hemel en aarde'. Dit echter was niet anders dan het begin in de uitwendige werkelijkheid. Doch aan dit begin der Schepping ging de eeuwige aanvang van het bestel van den Drieëenig vooraf. Het is de Zoon die van alle eeuwen her de rijk en volle gedachte van wat eens geschapen en voleind zou worden, gedragen heeft. Dit begin en deze aanvang was niet gebrekkig maar volkomen. Niets zou er ooit komen, dat de Zoon niet als van eeuwigheid in zich gedragen en bezeten had. Hij bezat de denkbeeldige Schepping niet slechts ten deele, maar geheel en volkomen, en ter volledige ontwikkeling niet eerst later, maar van meet af. Eer er iets, wat ook, tot aanzijn kwam, droeg de Zoon de geheele straks komende wereld ten volle in zich zelve. Niet in zichtbare gestalte, maar in het beeld van haar gedachte-aanzijn. Dit alles heet daarom het Woord, omdat het Woord de uitdrukking der gedachte van het eigen bewustzijn is. De Zoon dacht de straks komende wereld en droeg ze als beeld in zich. Dat beeld nu liet zich in een Woord uitdrukken. En zoo was aan den Zoon van alle eeuwigheid af de rijkdom en de genieting van wat eens geschapen zou worden, toebedeeld.

Uit de heilige Drieëenheid komt geen deeling in drie groepen voort. Er was niet een deel van de Schepping dat in den Heiligen Geest rustte, en weer een tweede deel dat in den Vader zich verheerlijkte, om ten slotte aan deze beiden een derde deel toe te voegen, dat in den Zoon zijn heerlijkheid vond. Het staat er in wat de Apostel naar de Kerk van Colosse schreef, zoo vlak omgekeerd: 'Het is des Vaders welbehagen geweest dat in den Zoon al de volheid wonen zou.' Van deeling is geen sprake. In den Zoon rust de Voleinding. In den Vader is aller dingen oorsprong. En in den Heiligen Geest leeft de bezieling die straks in al het geschapene doordringt, maar het waren en het bestand der dingen kwam toch eeniglijk uit het Woord op, en het Woord in dien alomvattenden zin was noch de Vader, noch de Heilige Geest, doch eeniglijk de Zoon als tweede Persoon in het Goddelijk Wezen.

Het is daarom een gansch averechtse opvatting, zoo men bij den Zoon eeniglijk aan Verzoening en Verlossing denkt. Daarmede kon de actie van de Zoon zelfs geen aanvang nemen. Eer er sprake kan zijn van het herstel van wat brak, van genezing van wat krank was, en van innerlijke vernieuwing van wat zijn glans en glorie verloor, moet toch eerst het tot aanzijn komen van deze wereld zich aankondigen en gevoelen doen. Zou er, na den val in zonde, van hernieuwing van het aanzijn en van genezing van het kranke sprake kunnen zijn, dan moest toch eerst de Schepping ervan zich hebben aangekondigd en voleind zijn. Er is daarom geen sprake van, dat in de H. Schrift de Openbaring beginnen zou met genezing van het kranke en het redden van wat verloren scheen. Zal er van den Zoon, van den tweeden Persoon in Gods drie-vuldigheid wezen redding en genezing uitgaan, dan moet geheel die Schepping in haar eerste opkomen rechtstreeks met den Christus in verband hebben gestaan. Het moet er van meet af wezen, gelijk het ons zoo veelvuldig, zoo stellig en zoo boeiend in de H. Schrift wordt voorgehouden. Heel de Schepping moest, eer ze tot aanzijn kwam, in het Woord van den Zoon geschilderd hebben. En toen er in die Schepping breuke sloeg, moest de genezing der wonden eveneens aan den Zoon te danken zijn, maar dan ook in verband met de Schepping in den aanvang. De redding na den val moest uit het oorspronkelijk bestel bij de Schepping vanzelf voortvloeien. Omdat het al te gader in den Zoon zijn aanleg en zijn oorsprong vond, daarom kon van den Zoon de genezing van het kranke uitgaan. Alleen wie Schepper was, kon als Redder zijn majesteit doen schitteren.

Aanstands gevoelt men hierna, hoe onherstelbaar de geloofsval is, indien men het aandurfte, de redding die ons in Christus is beschoren, slechts zijdeling op te vatten als een verheffing van ons innerlijk leven, die door louter vermaan en bezieling in ons zou uitgaan.

Gelijk thans de Christus in veler schatting daalt, is hij een machtig en bezielend leeraar in Israël geweest, maar is er geen sprake van, dat hij in het Goddelijk wezen zelf een Goddelijke positie zou bezitten. We moeten daarom volstandig en welbewust breken met alle voorstelling, die den Tweeden Persoon van de Heilige Drieëenheid buiten den Christus plaatst, om hem niet anders dan als Leeraar te huldigen en door zijn geest ons te laten bewerken. Wie breekt met de bezieling der vaderen en met de stellige apostolische bevestiging, dat in den Christus de Tweede Persoon van den Drieëenig voor ons treedt, maakt zich los van de H. Schrift, verneemt den Zaligmaker, en laat in hem niet anders over dan een uitverkorene onder de kinderen der menschen, wiens woord ons toe-

sprekt en wiens voorbeeld ons aangrijpt. Ge moet hier kiezen of deelen. Ge moet den Zoon Gods in het Drieëenig Wezen aanbidden, doch dan ook voor hem als uw God eerbiedig nederknien, ofwel ge moet de Godheid in den Middelaar loochenen, hem buiten het Goddelijk Wezen plaatsen, maar dan ook erkennen, dat de Christus van de H. Schrift een Christus niet meer is. Met al de gezindheid moet ge belijden dat in den Zoon Gods al de volheid woont, en dat uit die volheid ook u en uw Schepping en uw Verlossing ontstaan zijn, en zelfs mag hier geen zweem van twijfel bij u insluipen. Maar knielt ge in zoo vollen, heiligen ernst voor den Christus als den Zoon Gods neder, dan mag en kan ook in uw aanbidding van den Zoon Gods geen zweem van twijfel of onzekerheid voor u overblijven. Al de volheid moet dan ook door u in hem beleeden en aangebeden worden. Ge moogt u dan niet laten winnen voor een belijdenis van den Christus waaruit zijn Godzijn wegvallt. En in ste van hierop ook maar iets af te laten dingen, moet het u de draag en innerlijke behoefte van geheel uw zielbestaan zijn, om in uw Zaligmaker den Tweeden Persoon van de H. Drieëenigheid niet slechts te eeren, maar te aanbidden en dan moogt ge vanzelf geen schijngehoofs-gemeenschap aangaan met wie in den Christus wel den Leeraar en den Priester, maar niet den Tweeden Goddelijken Persoon in de H. Drieëenigheid eert.

Dr. A. K.

Amsterdam, 16 Januari 1920.

Vestigen we tenslotte den blik op ons eigen vaderland en op ons eigen kerkelijk leven, dan is er zeker reden tot dankbaarheid voor het vele goede, dat God de Heere ons in onderscheiding van andere volkeren nog geschenkt heeft.

Niet alleen, dat we in den oorlogstijd voor het bange gevaar van meegesleept te worden in den maalstroom, bewaard zijn geworden en dat ook de revolutiegolf, die daarna zoo hoog uit het Oosten kwam opzetten, brak op de vastheid onzer Regering en de trouw van ons volk, maar ons land heeft zich gelukkig ook zooveel spoediger dan andere landen, zelfs dan neutrale landen, weer kunnen oprichten uit de oeconomische ellende, die den wereldoorlog verzegelde. Hadden we in de oorlogsjaren al meer ontbering leeren lijden; was de maat der levensmiddelen al schaarscher, licht en brandstof al beperkt geworden, en begon het alreeds zoo te lijpen, dat, wanneer de oorlog nog langer geduurd had, een catastrofe onvermijdbaar zou geworden zijn, — nadat de wapenstilstand geteekend en de toevloed van levensmiddelen weer vrij was, scheen het alsof we plotseling uit het woestijnleven in het land van belofte waren overgeplaatst. Het distributiewe hield op. Er was weer, althans voor wie over geld beschikken kon, van alles te krijgen. Zelfs konden we van onzen overvloed afstaan aan de landen, die door gebrek en honger nog altoos geteisterd worden. Want meer dan het dagelijksch brood was ons door God gegeven.

Ook onze handel en nijverheid bloeiden weer op. Al zijn onze grenzen aan de landzijde nog grootendeels gesloten voor wie geen pas heeft en daarom het oude verkeer nog niet hersteld, onze havens blijven niet meer leeg en onze schepen bevaaren weer vrij de wijde banen der wereldzeeën. Met onze Koloniën staan we weer in rechtstreeks verband. De onderhandelings onzer Regering met België, die wel eens den hemel donker maakten, schijnen tot een bevredigend einde te hebben geleid, zonder dat we enig offer aan volksgenooten of landstroken hadden te brengen. En hoe onze welvaart en daarmede ook ons kapitaal is gestegen, bleek wel uit de reusachtige vermeerdering van 's Lands inkomsten, die zelfs onze Minister van Financiën hebben verrast. En wel staat daar tegenover, dat de geldwaarde ook in ons land zooveel minder is geworden en naar die verhouding het leven ook zooveel duurder, maar onze arbeiders, onze onderwijzers, onze ambtenaren, onze spoorweg- en postbeambten zijn in loon zoo vooruitgegaan, dat de last daarvan althans op hun schouders niet te zwaar drukt. Sjuouwerul in onze havensteden verdienen thans een inkomen, waarmede een professor, enkele jaren geleden, tevreden zou zijn geweest. Onze boeren hebben door de hooge prijzen van melk, boter, kaas en vleesch zulke zoete winsten gemaakt, dat ze schier niet wisten, hoe hun geld te beleggen. En ook onze handelsstand, niet alleen de groothandelaren en fabrieksheeren, maar evenzeer onze winkeliers, bakkers en slagers, hebben door de stijging der prijzen van alle artikelen zijdelings hun deel gehad aan den goudregen, die op ons land scheen neergedaald.

Hoezeer de algemeene welvaart is toegenomen, blijkt dan ook wel het best daaruit, dat de weelde grooter is geworden dan ooit te voren. De ijkantoren, waar de gouden en zilveren voorwerpen gereikt moeten worden, zeggen, dat de ijkkloonen meer dan verdubbeld zijn. Voor onze goud- en zilverwinkels wordt soms queue gemaakt. De kostbaarste kleedingstukken en bonten mantels, hoe duizelingwekkend hoog de prijs is geworden, gaan grif van de hand. Soms schijnt het zelfs, of die weelde tot brooddronkenheid en tot brasserij overslaat.

Natuurlijk staan tegenover deze licht- ook schaduwzijden, waarvoor we evenmin het oog mogen sluiten. De woningnood in onze steden houdt nog altoos aan, en wie geen kapitalen bezit om tegen enorme prijzen een huis te koopen, kan zelfs op het land nauwelijks terecht. De steeds hooger gaande eischen van onze arbeiders en de min of meer revolutionaire geest, die hen bezielt, maakt, dat menig werkgever de vraag al overweegt, of hij niet beter doet met zijn bedrijf stop te zetten en van zijn kapitaal te gaan leven. De algemeene loonsverhoging en de uitgebreide sociale maatregelen, waarbij de een partij

de andere nog overbiedt om de gunst der arbeiders bij de stembus te winnen, drijft de belastingen van stad en rijk zoo op, dat de burgerij de lasten niet meer dragen kan. En wat vooral een bedenkelijk verschijnsel is, is, dat de middenstand, de intellectuele arbeiders, de renteniers en allen, die van een vast salaris of inkomen moeten leven, welk salaris tijdens deze jaren niet of niet noemenswaard verhoogd is, den strijd om het bestaan al moeilijker kunnen volhouden en, wanneer er geen verandering komt, tot het pauperisme zullen vervallen. Vooral hier dreigt een ernstig gevaar, omdat, waar bij de keuze van een beroep toch moet vaststaan, dat men van dit beroep moet kunnen leven, de lust om voor dezen intellectuelen arbeid zich te geven, al geringer zal worden en men zoo ten slotte alleen een maatschappij van arbeiders en handelaars zou krijgen, maar deze geestelijke arbeiders zouden wegvallen. Het vraagstuk, dat hiermede aan de orde is gesteld, geldt niet alleen voor ons land, maar ook voor alle andere landen. En de toekomst zal eerst leeren, hoe het zal worden opgelost. We leven op schier elk gebied in een overgangstijperk; een geheel nieuwe ontwikkeling van het staatkundige en maatschappelijke leven breekt zich baan. En wat het einde van dit ontwikkelingsproces zal wezen, kan niemand voorspellen, evenmin alsof deze ontwikkeling ons volk ten vloek of ten zegen zal zijn. Er werken in de geschiedenis der menschheid telkens, na een periode van rustigen voortgang en behoud van het bestaande, plotseling nieuwe krachten, ideeën, of hoe men ze noemen wil, die heel het aangezicht van de maatschappij veranderen. Zoo is het geweest aan het einde der Middeleeuwen, toen ridderwezen en leenstelsel ineenviel om plaats te maken voor het opkomen van de steden en de burgerij. Zoo in de dagen der Fransche revolutie, toen aan de voorrechten van geestelijkheid en adel een einde werd gemaakt en de volkssoevereiniteit werd uitgeroepen. En zoo is het ook thans nu de arbeidersbeweging een macht is geworden, die in alle landen en bij alle volkeren de dusver geldende verhoudingen geheel omkeert. Ook ons land kan aan die beweging zich niet onttrekken. Maar waar deze beweging op uitloopen zal, valt niet te zeggen. Veel zal daarbij afhangen van de vraag, welke positie onze Christelijke arbeiders in die beweging zullen innemen en welke leiding hun daarbij zal gegeven worden. We mogen dankbaar wezen, dat we in Minister Aalberse een Minister bezitten, die op zoo waardige wijze den arbeid van Minister Talma en van Minister Kuypert voortzet.

Een lichtpunt is het zeker ook, dat ons Christelijk Ministerie in het afgelopen jaar zich staande wist te houden en door zijn beleid en arbeid eerbied wist af te dwingen zelfs bij onze tegenstanders. Dat het Ministerie in den laatste tijd wel letwat had van een artisoek, waaruit telkens weer een blad werd uitgetrokken, zou, wanneer hier opzet achter school om het Ministerie zelf een langzamen dood te doen sterven, wel een zeer bedenkelijk verschijnsel zijn. Verbijldend is het eindelijk, dat ook in deze periode van oorlog en ellende, die achter ons ligt, ons Nederlandsche volk weer getoond heeft, de oud-vaderlandsche deugd van herbergzaamheid voor de vervolgd en barmhartigheid voor de ellendigen niet te hebben afgeleerd. Wat we voor de Belgische vluchtelingen hebben gedaan, de ambulance's door ons naar de slagvelden uitgezonden, de gastvrijheid aan de krijgsgevangenen van Engeland en Duitschland bewezen, de hartelijke ontvangst en trouwe zorg voor de kinderen, die uit verschillende landen verhongerd en verzwakt tot ons kwamen, de milde stroom van gaven, die ook nu weer naar Oostenrijk en Hongarije vloeit, dat alles heeft getoond, dat het Hollandsche hart nog op de rechte plaats zit. En daarop zijnde, kan een Nederlander trotsch op zijn volk zijn.

In Memoriam Dr. C. G. Schot Gzn. In Dr. Schot, die 10 Januari na een kortstondige krankheid werd weggenomen van de gemeente Hardenberg, die hij drie en dertig jaar met zeldzame trouw had gedient, ging weder een van de voortrekkers van ons heen, die in de dagen der Doleantie in trouwe plichtsvervulling ons volk zijn voorgestaan en wier naam reeds daarom door ons in eere behoort gehouden te worden. Dr. Schot is een bescheiden man geweest, die noch op dat mede-vader-zijn van de Doleantie noch op zijn doctorstitel zich heeft laten voorstaan. Trad hij in het begin van de Doleantie meer op den voorgrond, nam hij als afgevaardigde van Overijssel geregeld aan onze Synodes deel en werden zijn adviezen, die steeds van dege-lijkheid getuigen, ook zeer gewaardeerd, later deden zijn eigen bescheidenheid en de wending die het kerkelijk leven nam, hem meer op den achtergrond treden. De stille geleerde, die op zijn studierkamer zich vooral aan kerkrecht en historische studies wijdde, en zich voorts met hart en ziel aan zijn herderlijk werk gaf, werd voor het jonger geslacht schier een vergeten man. Maar nu, na een kort ziekbed, God hem tot Zich riep, herleeft weer de herinnering aan de dagen, toen hij den moed had om met zijn gemeente te breken met de Synodale organisatie, ook al heeft hij daarom veel bitterheid en smaad moeten uitstaan. De trouw, toen door hem betoond aan het hem heilig beginzel, is het kenmerk van heel zijn leven geweest. Hij was een trouwe herder van zijn gemeente, een trouwe vriend van onze Hoogeschool, een trouw belijder van Christus en een trouw dienaar van zijn God.

De vrouw als gezinshoofd.

De vraag wordt ons gedaan, of, wanneer de vrouw gezinshoofd is en dus de plaats van haar man inneemt, het niet recht en billijk is, dat haar dan ook bij de verkiezing der kerkelijke ambtsdragers het stemrecht wordt toegekend.

Ons antwoord hierop luidt: neen. Op staatkundig gebied heeft de anti-revolutionaire partij, al keurde zij het vrouwenkiesrecht af, toch een uitzondering gemaakt voor de vrouw, die gezinshoofd was. Hiervoor bestond een reden.

Gaat men uit van de gedachte, dat het volk niet uit individuen, maar uit gezinnen is opgebouwd en dat daarom het gezinshoofd stemrecht moet hebben, dan pleit metterdaad er veel voor, dat wanneer de man als gezinshoofd wegviel en de vrouw zijn plaats innam, aan deze vrouwelijke gezinshoofden ook het stemrecht werd verleend.

Maar in de Kerk van Christus is geen gezinshoofdenkiesrecht en kan dit ook niet bestaan, omdat de Kerk niet uit gezinnen, maar uit geloovigen bestaat. Wie aan de kerkelijke verkiezingen deelneemt, doet dit niet uit dien hoofde, dat hij hoofd van een gezin is, maar dat hij een belijgend lidmaat der gemeente, een geloovige is.

Meent men op grond van het bekende woord van den Apostel Paulus, dat in Christus noch man noch vrouw is, ook aan de vrouwen het stemrecht te moeten verleen, dan kan dit haar alleen gegeven worden op grond, dat zij een lidmaat van de Kerk is, en behoort dit dan aan alle vrouwen zonder uitzondering te worden geschonken.

Oordeelt men daarentegen, dat aan de vrouw het stemrecht in de gemeente niet toekomt, omdat, gelijk Voetius het uitdrukte, dit verkiezen der ambtsdragers een actus regiminis Ecclesiae, een daad van kerkregering is, en dit regeeren van de Kerk door de Schrift zelve aan de vrouw ontzegd wordt, dan kan op dezen regel ook geen uitzondering voor de vrouw, die gezinshoofd is, gemaakt worden.

Politiek en Kerkrecht behooren uiteen te worden gehouden. Wat op staatkundig gebied geldt, kan daarom nog niet op kerkelijk gebied worden overgebracht.

Ook het aangevoerde motief, dat zulk een vrouw, die gezinshoofd is, bijdraagt in de kosten van de Kerk en daarom aanspraak op stemrecht zou hebben, is een geheel onjuiste gedachte.

Wat de taxe payer ook lex layer moet wezen, d.w.z., dat wie belasting betaalt ook het recht moet hebben om mede de wet te stellen, is een beginsel, dat zelfs op staatkundig gebied niet meer gehandhaafd wordt. Maar in de Kerk van Christus komt zulk een opvatting zeker niet te pas. Wie in de Kerk tot het kiesrecht wordt toegelaten, ontvangt dit niet omdat hij voor de kerkelijke kosten bijdraagt, maar omdat hij in het 'ambt der geloovigen' staat.

Geen gunst maar recht.

III.

Bij 't onderzoek naar de rechten die de Kerken kunnen doen gelden op de kerkelijke goederen, moet wel in het oog worden gehouden, dat hier niet sprake is van goederen of kapitalen, die na de Reformatie in de 16-eeuw door schenking of erfing aan de Kerk zijn geschonken, — want over het eigendomsrecht der Kerken op deze goederen is nooit strijd geweest, — maar alleen en uitsluitend van den rijken schat van goederen, landerijen, gebouwen en kapitalen, die vóór de Reformatie aan de Kerk of ten behoeve van den kerkelijken dienst waren geschonken.

Een der hoofdvragen nu, waarop het aankomt, is, aan wie destijds deze goederen geschonken waren? Het antwoord op deze vraag nu is niet zoo gemakkelijk te geven, en vooral op dit punt gaan de meeningen ook van de juristen onderling zeer uiteen. Dat deze goederen niet aan den Staat waren gegeven en dus ook geen Staats-eigendom waren, staat vast. Al zijn er enkele geleerden geweest, die beweerd hebben, dat deze goederen reeds vóór de Reformatie Staats-eigendom waren, toch heeft deze opvatting zoo weinig schijn van grond zelfs en wordt ze tegenwoordig zoo algemeen weersproken, dat hieraan wel geen woord behoeft te worden verspild. Reeds het feit, dat deze goederen gewoonlijk op verzoek der gevers door den Bisschop werden gemortificeerd of in de doode hand gebracht en daarna tot kerkelijke of geestelijke goederen werden verklaard, die niet aan de rechtspraak der Overheid, maar van de Kerk waren onderworpen en waarover de Bisschop het recht van toezicht en ten deele ook beschikking uitoefende, toont genoegzaam, dat deze goederen nooit als Staats-eigendom werden beschouwd. Houdt men in het oog, welk een zelfstandige plaats destijds de Kerk in den Staat innam, hoe zij in het kanonieke recht een eigen recht bezat, door haar bisschoppen een eigen rechtspraak uitoefende en in den Paus zelfs een Souvereine macht bezat, dan blijkt uit het feit, dat deze goederen uit het wereldlijke recht naar het geestelijke recht werden overgebracht en daarom geestelijke goederen werden genoemd, dat deze goederen geen Staats-eigendom maar kerkelijke goederen waren.

Wel heeft de Overheid, ook reeds vóór de Reformatie, soms bepalingen gemaakt, opdat dit bezit in de doode hand niet te veel vermeerderen zou, wat een gevaar zou wezen voor de volkswelvaart, en ook heeft de Overheid wanneer van deze goederen een schandelijk misbruik gemaakt werd door de bezitters, daaraan paal en perk gesteld en het beheer dezer goederen in eigen handen genomen, maar het eigendoms-

recht dezer goederen heeft de Overheid zich vóór de Reformatie niet aangeematigd.

Maar al waren deze goederen kerkelijke of geestelijke goederen, daarmede is nog niet uitgemaakt, aan wien in de Kerk het eigendomsrecht dezer goederen toekwam. Drie opvattingen worden dienaangaande gevonden: 1e. dat deze goederen het eigendom waren van de Roomsche Kerk in haar geheel; 2e. dat zij het eigendom waren van de plaatselijke gemeente; 3e. dat zij niet het eigendom waren van de plaatselijke Kerk, maar 'stichtingen', d.w.z. goederen, die tot een bepaald doel waren gegeven, maar geen persoonlijk eigenaars hadden. Nu kunnen we de eerste opvatting, dat deze goederen het eigendom waren van de Kerk in haar geheel, ook al wordt ze nog door enkele predikanten in de Hervormde Kerk zoals Dr. Kromsigt verdedigd, gerust laten loopen, want er is geen enkele deugdelijke grond voor deze opvatting aangevoerd. Ze berust op een verwarving van het beschikingsrecht, dat de Bisschoppen over deze goederen hebben uitgeoefend, met het eigendomsrecht, en ze wordt nog alleen voorgestaan door theologen, die van de zelfstandigheid der plaatselijke Kerk niets willen weten, en deze goederen liefst voor de Hervormde Kerk als geheel zouden opeischen. Anders staat het met de tweede opvatting, dat deze goederen het eigendom waren van de plaatselijke gemeenten. Reeds keizer Justinianus bepaalde, dat wanneer iemand God of Christus tot erfgenaam van zijne goederen benoemde, de bedoeling hiervan was, dat de kerk van de stad, waar de erflater woonde, de erfgenaam zou zijn. Ook Voetius, onze groote Canonicus, heeft in zijn strijdschriften voor de kapittel-goederen te Utrecht, hetzelfde standpunt ingenomen en toen zich daarbij op het gezag zelfs van Roomsche rechtsgeleerden beroepen. En wat meer zegt, ook de Hooge Raad in ons land heeft, toen hij over het eigendomsrecht dezer goederen uitspraak had te doen, bij zijn arrest van 18 Februari 1880 uitdrukkelijk verklaard, dat het eigendomsrecht dezer goederen aan niemand anders dan aan de plaatselijke gemeente toekwam, na welk arrest het vroeger zelfstandig beheer dezer goederen door de florenplijchtingen in Friesland voor het beheer door de plaatselijke gemeente heeft plaats gemaakt. Echter kan men niet zeggen, dat deze opvatting thans door de rechtsgeleerden algemeen aangenomen wordt. Veel meer neigt men er toe deze goederen thans niet meer als eigendom van de plaatselijke gemeente in corporatieven zin te beschouwen, maar van de Kerk als instituut, terwijl men voorts aanneemt dat naast dit kerkinstituut nog tal van andere zelfstandige instituten ontstaan zouden zijn, die eveneens rechtspersoonlijkheid zouden bezeten hebben en aan welke evenzeer goederen als eigendom zouden geschonken zijn. Het is deze opvatting, die in ons land vooral met kracht en groot talent verdedigd is door de Rechts-school waartoe Mr. van Apeldoorn behoort en die ook gedeeld wordt door de Duitsche schrijvers over het Kerkrecht, zoals Richter-Dove en Dr. E. Friedberg. De grond waarop deze opvatting rust, is, dat al werd de plaatselijke Kerk oorspronkelijk zeker als corporatie opgevat, d.w.z. als de gemeenschap der geloovigen, dit later niet meer zoo was. De gemeentelieden verloren steeds meer hun beteekenis en de Kerk werd allengs een instelling of instituut, die optrad om de genademiddelen uit te deelen en de menschen tot de zaligheid te leiden. Wanneer dus in de schenkings-oorkonden van later eeuw van de Kerk sprake is, dan mag dit niet in corporatieven, maar moet het in institutioneel zin verstaan worden. Daarbij kwam dan, dat naast dit Kerkinstituut zich allengs allerlei andere zelfstandige instituten ontwikkeld hebben, die evenzeer rechtspersoonlijkheid bezaten en dus eigendommen konden bezitten. Zoo had men bijv. een afzonderlijk instituut voor het pastoraatschap, de pastorie genoemd; een afzonderlijk instituut van het kosterschap, de kosterie enz. En waar nu in de schenkings-oorkonden de goederen gegeven werden voor deze afzonderlijke instituten en ze daarom dan ook den naam droegen van pastorie-goederen, kosterie-goederen enz., zouden deze goederen het eigendom van deze instituten zijn geweest. Zulke goederen nu, die niet het eigendom zijn van een of meerdere personen, maar van een instituut, noemt men stichtingen. Wanneer iemand b.v. een kapitaal schenkt om een weeshuis in te richten, dan zijn 't niet de weezenen, en ook niet de regenten, die aan 't hoofd van deze inrichting staan, maar dat 't hoofde van de weeshuis of beter nog de weesinrichting de eigenaresse dezer goederen. Men kan dit ook zoo uitdrukken, dat het goederen waren, die niet aan een bepaald persoon als eigendom waren gegeven, maar gegeven waren voor een bepaalde bestemming, n.l. om daaruit den pastoor, den koster en den vicaris te onderhouden.

Of deze laatstgenoemde opvatting nu de juiste is, is een vraag, die voor een niet-jurist moeilijk is uit te maken. Te bevestigen, zoals door Dr. Kromsigt is geschied, dat deze instituten theorie atomistisch, empiristisch en ongereformeerd is, gaat zeker te ver, en terecht is Mr. van Apeldoorn daartegen opgekomen. Maar aan de andere zijde schijnt het mij toch ook niet juist, wanneer Mr. van Apeldoorn en de Rechtsschool, waartoe hij behoort, zijn opvatting als de eenig juiste en ware voorstelt. De Hooge Raad heeft in het reeds genoemde arrest verklaard, dat 'uit niets kan worden afgeleid, dat deze zoogenoemde stichtingen ooit een eigen bestaan of een zelfstandig rechtspersoonlijkheid hebben uitgeoefend' en 'dat ten opzichte van deze goederen geen sprake kan wezen van eenig eigendomsrecht van iemand anders dan van de kerkelijke gemeenten'. Zoolang de Hooge Raad op deze uitspraak niet is

terugge-
de ree
goeder
recht
rechtso

Intus
vraagst
zijn, d
men v
goedere
den. C
wel het
het kos
ren wa
Want i
die vo
stend v
den, o
Zoolang
voor de
staan bi
dezer g
stellinge
ders van
deren ge
voor zie
doel be
ker, in
beslist o
Ze ware
bepalen,
toe ze z
van een
goederen
of de kerk
de scher
inkomste
wie aan
voor zie
degelijk
Kerk ge
goederen,
lende do
en ten
Kerkfabri
rien en
men nog
nooit and
selijke K
en zoud
denkbaar

J. van I
Liefde leed
Tiel en
'n slecht l
'n vilius
en daarom,
Als het
waken, pro
zulke onwe
Ook bij
gronde, we
lijke" en v
verlieft m
De sexu
illustie.

Liefde is
HEINE he
De engel
De daniel
En de me
D's liefde
wat SCHOP
leven beven
noemde, 'de
der zielen',
de illusies,
er zich de v
zij eens wer
Bij den l
niet verder
noemde en
bij DAVID's
in een haat
mee eerst wa
Doch bij
seerden', m
de verwach
dat tweede,
noemde.

En wanne
zich daarom
werkelijkheid
doch leed; e
menscheleke
Van deze
van KARL
opgezeet pro
Daar was
om te doen.

Dat voel
zelf op een
liefde voor
wat hij zij
vruge doet
U ziet reet
het had over

Maar het
anders te do
Nolans's liefde
Op het tie
woord van A
ons tot U, H
het rust in U
Het staat
latijn.

Op p. 194
Dat andere
doen, is ons
bewogenheid
KARL NOLAN
van opvoeden
christelijk Geb
worden, tot m
Hij vertelt
ge het ziet en
In dat u d
zich romancier
van rechts als
christelijk-roma

Ik heb des
genoegen gele
het mijn plie
christelijke, n
Voor mijn
hij is geschre
den auteur zelf
het gebruik als
De plaats v
Utrecht, dan
VOORDE en te